

Vrijdag 6 december 1918 – ochtendeditie

Minister-resident van Vollenhoven.

Onze correspondent te Brussel seint ons:

De vele bewijzen van hulde en dankbaarheid, onze vertegenwoordiger in België, de heer M. van Vollenhoven, te beurt vallen, zijn vermeerderd met het aanbieden van het ereburgerschap van de steden Brussel en Antwerpen, onderscheidingen, welke buitengewoon zeldzaam zijn.

In de openingszitting van kamer en senaat zijn de verdiensten die de heer van Vollenhoven tegenover België en de Belgisch-Nederlandse belangen gedurende meer dan vier jaar gehad heeft, openlijk door de voorzitters herdacht.

In de moeilijke tijden, welke Nederland ten gevolge der Frans-Belgische perscampagne hier doormaakt en waarvan de gevolgen zich helaas nog lange tijd zullen doen voelen, doen deze onderscheidingen dubbel goed en bewijzen zo nodig nogmaals, dat een mogelijk vertrek van de heer van Vollenhoven uit Brussel een grote politieke fout zou zijn.

Uit het Duitse bezette gebied.

Keulen, 5 december. De berichten uit de steden in het Rijngebied, die door de Engelse en Amerikaanse troepen zijn bezet, melden eenstemmig dat de proclamaties van de bevelhebbers van deze troepen in toon en inhoud aanmerkelijk verschillen van die, welke de Belgische bezettingsautoriteiten in Aken en Jülich hebben afgekondigd en waarin met de reeds medegedeelde draconische straffen, zoals het doodschieten bij niet groeten der Belgische officieren, wordt bedreigd.

In de door de Amerikaanse en Engelse troepen bezette gebieden is het telegraaf- en telefoonverkeer tijdelijk onderbroken. Het zakenleven gaat echter zijn gewone gang.

De Belgische bevelhebbers van de troepen, die in het Nederrijnse gebied optrekken, hebben dezelfde verordeningen uitgevaardigd als in Aken en Jülich.

In Le Soir stelt een inzender voor de besluiten van generaal von Bissing of van generaal von Falkenhausen van die en die datum in het bezette gebied van Duitsland van kracht te verklaren. Daardoor krijgen de Duitsers een wetgeving die beantwoordt aan hun eigen uitlegging van het volkenrecht en de Haagse conventies, een voorrecht waarvan de Belgen vier jaar verstoken zijn geweest.

België – de troonrede (KvDW).

Brussel, 26 november.

De troonrede, op het plechtigste ogenblik, door België beleefd, uitgesproken, is nog gewichtiger dan deze, die het land heeft gehoord bij de troonbeklemming van de koning. Toen gold het in hoofdzaak België's weerbaarheid. Thans worden toestanden vastgesteld, vooruitzichten geopend, die nieuw zijn op het schrikbarende af. In mijn jongste brief zegde ik u, dat oudere kamerleden erbij hebben geschuddebald. Hun verslagenheid is goed te begrijpen. Men nodigt hen eenvoudig uit, hun eed aan de grondwet te verbreken; de kamer, die tegenwoordig bijeenkomt, is trouwens ongrondwettelijk; ze heeft de ongrondwettelijke besluiten van de ongrondwettelijke regering te Havre goed te keuren of althans als wet aan te nemen. Op ditzelfde ogenblik brengt deze regering – het is haar laatste daad geweest – wijzigingen aan de militaire wet zonder dat het land in zijn wetgeving werd gehoord. En nu wordt,

tegen wil en dank, buiten de formaliteiten door de grondwet opgelegd, die ongrondwettelijke wetgeving een constituante.

Het is, eenvoudig, dat de geest meester is geworden over de letter. Immers, de nieuwe, de nationale regering werd samengesteld op de leuze van algemeen kiesrecht op 21-jarige leeftijd voor mannen alleen. Was die leuze niet aangenomen geworden, dan zouden, zoals ik vermeldde, de socialisten tot mederegering niet over te halen geweest zijn; misschien hadden de liberalen eveneens geweigerd, en een nationale regering, door allen gewenst, zou niet tot stand zijn gekomen. De meeste katholieke kamerleden waren weliswaar geneigd, algemeen kiesrecht toe te staan, maar dan met gelijke rechten voor de vrouwen: het is een katholiek, de heer Mélot, die in onze kamer de eerste apostel van vrouwenkiesrecht is geweest, en in zijn partij had hij vele volgelingen gekregen; het algemeen kiesrechtidee beheerste immers sedert jaren heel ons politiek leven, en nu kon zij aan de rechterzijde ten goede komen op voorwaarde, dat de vrouwen in het landsbeheer medezeggenschap verkregen. Principieel waren de socialisten al lang gewonnen voor vrouwenkiesrecht: ze hadden het op hun programma gesteld. De liberalen, zij, waren voor de oorlog voorstander van kiesrecht op 25-jarige leeftijd, de kwestie van vrouwenkiesrecht voorlopig uitgeschakeld. En men vertelt verder dat sommige Belgen, die onder de oorlog in het buitenland verbleven, het zuiver algemeen kiesrecht hadden willen zien invoeren op de formule: 25 jaar oud, zes maanden verblijf en een tweede stem voor elke 35 jaar oude familievader.

Al die ontwerpen vallen nu in duigen: de feiten eisen het, en de geest die deze feiten beheerst. Voor de oorlog verkeerden vele intellectuele Belgen in de toestand van Taine, toen hem zijn eerste kiesbulletin in handen kwam: hij wist niet wat ermee te doen. Van huis uit en vanwege hun opvoeding waren de Belgen vrijzinnig of conservatief katholiek. De evolutie van hun geest kon in die toestand

verandering brengen: van de politiek bleven zij echter meestal ver, met een soort walg waar de politiek zelf voor gezorgd had. De oorlog bracht daar echter voor de meesten verandering in; ze werden zich bewust dat een staatszaak een persoonlijke zaak ging worden. Met welke hevigheid dan zal dit besef wakker geworden zijn aan het front! Jaren gemeenschappelijk lijden onder het vijandelijke vuur heeft ongetwijfeld het besef der politieke rechten gewekt tot het bij velen een ideaal werd waar men desnoods voor zou vechten. En zelfs waar zulk bewustzijn sluimerend ware gebleven zou dit recht als welverdiend, als betaald met bloed dienden erkend te worden.

Uitzonderingen op dit recht, matiging ervan, voorrechten of achteruitstellingen kunnen niet worden geduld. Het weerbare België heeft voor het herstel van het grondgebied, tegen alle recht in onder de voet gelopen, tegen alle beschaving in verwoest, gevochten; daaronder waren jongens die, bij het uitbreken van de oorlog, geen 17 jaar oud waren; al deze mannen (ik druk er op: ze waren uitsluitend mannen) hebben recht op loon: het kiesrecht, zoals in de troonrede omschreven, komt hen toe. Het is dan ook maar billijk, dat alle aarzeling als elke persoonlijke opinie hierbij tot zwijgen wordt gebracht, – niettegenstaande de grondwet.

Niettegenstaande de grondwet; want het is waarlijk het ogenblik niet, om onder te gaan dompelen in meest dorre en onvruchtbare discussies over herziening en al wat het, vooral aan tijdverlies, meebrengt. Hoe zouden wij thans aan byzantinisme gaan doen, als we het arbeidsveld overzien, dat dit land te wachten staat! Hoe zouden wij een dag, een uur verliezen, als de heropbouw van België de krachten van iedereen opeist? Niemand zou zeker de verantwoordelijkheid aandurven, de ... schim der grondwet op te gaan roepen, voor het betwijfelbaar genoeg van langdradige of venijnige kamerpalabers?

Een tweede punt, dat velen schrik op het lijf jaagt, is het opgeven van onze onzijdigheid. Ze hebben, weliswaar, geleerd wat verdragen waard zijn, en zeer onlangs nog hebben twee der meest bevoegde autoriteiten in internationaal recht, Nijs en Errera, als hun mening bekendgemaakt dat België aan neutraliteit maar heel weinig meer heeft. Verheven tot rang van grote mogendheid, zullen wij dus niet langer "omkneld door de onzijdigheid" zitten, zoals de koning het uitdrukte, en "volkomen onafhankelijk" zijn. Is het dit laatste dat sommigen afschrikt? Vrezen zij een unilaterale politiek die juist voor die onafhankelijkheid gevaarlijk zou zijn? De koning zelf geeft het antwoord: "België, hersteld in al zijn rechten, zal zijn zaken volgens eigen behoeften en strevingen oppermachtig regelen. In zijn nieuw statuut zal het de waarborgen moeten vinden, die het moeten bevrijden van het gevaar van volgende aanvallen." Het wil zeggen dat ook op militair gebied, de Belgische politiek neutraal zal blijven; het evenwicht in Europa eenmaal hersteld, zal de politiek niet langer eenzijdig kunnen zijn. Veel zal hierbij, wel te verstaan, van de regering afhangen; welke Belgische regering echter zou het bestaan zelf van het koninkrijk België in gevaar durven brengen?

Een derde vraag rijst bij de volgende zin: "de beoefening van de godsdienst, die in de dagen van smartelijke beproeving, voor de gelovigen een zo troostvolle toevlucht was, is in het leger nooit een belemmering voor het vriendelijk verkeer geweest; hoe zou dan uit een verschil van inzicht op dat gebied een bron van verdeeldheid in het burgerlijke politiek leven kunnen ontwaren? De wetten en de uitvoering ervan behoren samen te werken om van deze beginselen een werkelijkheid te maken." – Hier wordt een in België zeer netelig terrein betreden, wordt een wens uitgedrukt, die, men mag het vrezen, een vrome wens zal blijven. Kan men er waarlijk aan denken, bij wetten de godsdienstige geschillen in dit land te regelen? Hoopt men waarlijk het godsdienstige wezen dat, terecht of ten onrechte,

als grondslag wordt beschouwd van politieke opvattingen, te verdoezelen ten bate van alleen de vaderlandsliefde? ...

Weer zijn er, die dit optimisme overdreven achten. Ze hebben echter ongelijk, althans in hun verklaring van de koninklijke tekst. De – wel wat vage – tekst bedoelt, naar ik verneem, niet meer dan dat aan onze kinderen het morele onderwijs zal gegeven worden, dat de ouders verkiezen. Zelfs vrijdenkers, zelfs agnostici zullen hierin bevredigd worden. En verder zullen alle gesubsidieerde scholen, vrije als officiële, onderworpen worden aan staatsinspectie. Ziedaar wat achter de tekst der troonrede te zoeken valt.

Daar is eindelijk de taalkwestie. Buiten de rechtserkenning, is de tekst der troonrede niet veel duidelijker. Het legt uit, waarom hij wel wat heel koel ontvangen werd. Men kondigt ons een Vlaamse hogeschool aan te Gent: het laat de Vlamingen onbevredigd, die sedert een kwarteeuw haast, de vervlaamsing der Gentse universiteit vragen, zonder meer, zonder min. Het misnoegt eveneens de scherpste onder de tegenstanders der Vlaamse politiek die – nu ja – wel het principe van een Vlaamse hogeschool aanvaarden (al zijn ze minder dan ooit overtuigd van het recht der Vlamingen in deze), maar niet aannemen, dat ze de Franse universiteit te Gent zou schaden door er in die stad zelf naast te komen staan. Aan de Vlamingen wordt de hoop gelaten, dat de nieuwe wetgeving, die men tegen juni 1919 verwacht, over de vorm der toegezegde Vlaamse universiteit zal te beslissen hebben; het hangt dus van de samenstelling der aanstaande kamer af, of ja dan niet de tegenwoordige Gentse universiteit zal worden vervlaamst. Misschien biedt dan de taalcommissie der rechterzijde, die in de laatste weken der bezetting samenkwam, een uitkomst in de zin van haar rapport, dat voorstelt: Vlaamse eentalige diploma's te Gent; Franse eentalige diploma's te Luik met verplichte leergangen en getuigschriften in de andere

nationale taal voor ieder, die in de magistratuur of de administratie een plaats wil bekleden.

Dit voorstel verwatert de Vlaamse eisen en is in zijn formulering nogal dubbelzinnig; zelfs de meest passieve Vlamingen hebben er geen vrede mee, en zouden er zich niet dan noodgedwongen bij neerleggen. Het blijft overigens het wapen van het kiesbulletin; de samenstelling der nieuwe kamer hangt voor een goed deel van hen af. Het is olie op het vuur der anti Vlamingen, die tegen het rechtsargument van hun tegenstrevers slechts deze opmerking hebben: men kan niet aannemen dat te Gent een brandpunt van eeuwenoude Latijnse cultuur wordt uitgedoofd. Nu weet ieder, die enigszins de Vlaamse geest, enigszins de grond der Vlaamse cultuur kent, dat deze allesbehalve tegen de Latijnse geest, tegen de Latijnse cultuur gekant is. Het blijkt duidelijk genoeg uit de Vlaamse literatuur dat zij, in tegenstelling met de Hollandse juist een Latijnse grondslag bezit, en het is niet te denken, dat daar verandering in zou komen, te minder waar onze Belgische universiteiten toch niet veel meer dan vakscholen zijn, waar men zich maar heel weinig om algemene vorming bekommert.

Het is overigens het oogenblik niet om hier verder over te polemiseren: dat begripen ook de Frans-Brusselse bladen. Het kwam er dan ook alleen op aan te wijzen op het feit, dat zo de koninklijke verklaring nopens deze kwestie eerder koel werd ontvangen, dit geenszins als een halsstarrige vijandelijkheid van de overgrote meerderheid van het parlement, maar veel meer als een afwachtende houding ervan te interpreteren valt.

Reuter meldt uit Brussel dat de rechterlijke macht van Bergen haar gelukwensen heeft gericht aan generaal Clarck, ter gelegenheid van de bevrijding van de stad. Ze heeft zijn toestemming verzocht om zijn

naam op de erelijst van de orde van advocaten te Bergen te mogen plaatsen.

Vrijdag 6 december 1918 – avondeditie

Nederland en België.

De Indépendance van 3 dezer bevat een artikeltje over Les Pays Bas et nous, een kalme en welwillende beschouwing, waarin aan ons land recht wordt gedaan. Een vergissing komt er in voor, die niet onweersproken mag blijven. Men valt Holland, zegt het blad, terecht hard, dat het Duitse troepen heeft laten doortrekken "zonder ze te ontwapenen". Hier is het blad slecht ingelicht geweest. De Duitse troepen zijn wel degelijk ontwapend.

Bruxelles Dépêches sluit zich aan bij de gisteren door ons geciteerde passage uit Het Laatste Nieuws.

Krijgsgevangenen.

Gistermorgen zijn bij Oldenzaal over de grens gekomen drie Russische, dertig Franse en Belgische, vijf Engelse en vijftien Servische krijgsgevangenen.

Het Belgische koninklijk paar te Parijs.

Londen, 5 december. Het Belgisch koninklijk paar en prins Leopold zijn in de namiddag hier aangekomen, waar hen een grootse ontvangst te beurt viel.

Parijs, 6 december. Aan het feestmaal, op het Elysée gegeven ter ere van het Belgische koninklijk paar, heeft Poincaré op hen een toast uitgebracht. Hij zegde, dat Frankrijk al lang verlangd had naar het

geluk om de soevereinen te ontvangen en hen zijn dankbaarheid te betuigen, maar zo lang als België's martelaarschap duurde, bleven zij de vrijwillige gevangenen van de grootste plicht, welke ze zichzelf hadden opgelegd.

Poincaré dankte hen, dat zij daags na de overwinning een bezoek waren komen brengen aan het volk, dat hen liefheeft, omdat het recht, eer en trouw liefheeft. Hij bracht de vreselijke avond van 2 augustus 1914 in herinnering, toen Duitsland de koning sommeerde om doortocht te geven aan de Duitse troepen, en toen deze weigerde. "Sedert meer dan vier jaar hebt gij zonder wankelen gewacht op de gerechtigheid, die deze grote daad van moed eens moest belonen. De gerechtigheid is gekomen omdat gij nooit aan haar getwijfeld hebt; ze verraadt niet hen diegenen die in haar geloven, en verlaat niet hen die zich aan haar hebben gewijd.

Op het kleine stukje Belgische grond, dat ge voor de vijandelijke inval hebt kunnen bewaren, zijt ge staande gebleven met de degen in de vuist, terwijl hare majesteit de koningin met de tederste beminnelijkheid, maar ook met mannelijke energie aan uw zijde het vuur trotseerde in de strijd, vluchtelingen bijstond, en aan allen een voorbeeld gaf van offervaardigheid, volharding en kalmte."

Poincaré herinnert aan de wonderen van heldhaftigheid, welke de Belgische en Franse troepen jarenlang verricht hebben. Het geluk draaide blindelings in een cirkel; Duitsland vermeerde steeds in het bezette België zijn intriges en kwellerijen; het scheen dat het lot onrechtvaardig beslist had ten nadele van België en zijn koning. De koning bleef sterk, België bleef trouw en geduldig. Eens kwam de dag waarop de Belgische divisies onder aanvoering van uwe majesteit de voor onneembaar gehouden vijandelijke stellingen onder de voet liepen, de vijand in wanorde teruggedreven, en met ontembare kracht

het algemeen offensief van Foch steunden, dat ons de overwinning bracht.

Voor de geschiedenis heeft uwe majesteit het recht trots te zijn op zijn leger, op de deugd van zijn volk, die sterker was dan het geweld. En als wij die keizerlijke macht ineen zien storten, die, om zich de macht over de wereld te veroveren, haar handtekening verloochende en haar eed schond, dan kunnen we zeggen, dat van alle misdaden, waarvoor Duitsland thans zijn kastijding ondergaat, de aanslag tegen de Belgische natie die is, welke het meest de openbare mening der beschaafde wereld tegen zich in het harnas joeg, en het meest ertoe bijdroeg om een zo groot gedeelte der beschaafde wereld de partij van Frankrijk te doen kiezen.

België verdient een schone toekomst, omdat het aan de oorlog zijn morele betekenis heeft gegeven.

Thans bevrijd van de kluisters der neutraliteit, die voor haar niet gewaarborgd was, zal België zijn onafhankelijkheid en soevereiniteit herkrijgen, maar ook de voldoening waarop het recht heeft door zijn langdurige ellende. België zou kunnen rekenen op de eeuwige dankbaarheid van Frankrijk, aan wiens zijde het de vrijheid verdedigd heeft." Poincaré hief daarna zijn glas op ter ere van de Belgische koninklijke familie, en dronk op de herrijzenis en de voorspoed van België.

Parijs, 5 december. Het feestmaal ter ere van het Belgisch koninklijk paar en de hertog van Brabant verenigde 200 gasten, onder wie Dubost, Deschanel, het corps diplomatique, Clemenceau, de ministers, de maarschalken, de oud-ministers-presidenten, de oud-ministers van buitenlandse zaken, de hoge commissarissen. De koning en president Poincaré namen plaats in het midden van de eretafel. Koningin Elisabeth was aan de rechterzijde van de president

gezeten, mevrouw Poincaré aan de linkerzijde van de koning, prins Leopold links van mevrouw Poincaré. De muziek van de garde republicaine speelde tijdens de maaltijd.

Parijs, 5 december. Koning Albert heeft om 6 u 30 Clemenceau een tegenbezoek gebracht, dat deze hem onlangs in het hoofdkwartier heeft gebracht. Militaire eerbewijzen zijn hem gebracht. In de eregalerij van het ministerie van oorlog heeft de koning zich gedurende lange tijd met Clemenceau onderhouden. De koning heeft om 7 u 05 het ministerie verlaten; hij is met warmte toegejuicht door de menigte zowel bij zijn aankomst als bij zijn vertrek.

De Belgische bezetting van Aken.

Onder de strenge maatregelen te Aken genomen door de Belgische bezetter, waar onder bedreiging met doodstraf aan ieder voorbijgaand burger bevolen wordt officieren te groeten, schrijft de Vorwärts, dat dit bevel een kopie is van de bekendmaking der Duitse Kommandantur in de Poolse stad Slonim. In een Russische, Poolse en Jiddische proclamatie werd de bevolking kenbaar gemaakt, dat zij iedere officier moest groeten door de hoed af te nemen. Deze proclamatie luidt als volgt: "Hierdoor wordt alle bewoners der stad bekendgemaakt, dat ze verplicht zijn bij het ontmoeten van officieren het voetpad te verlaten en te groeten door de hoofdbedekking af te nemen. Bij niet vervulling van dit bevel zullen strenge straffen uitgevaardigd worden."

De Vorwärts voegt daar aan toe, dat toen "slechts" Poolse joden door de verordening getroffen werden. "Het Duitse volk moet weten, dat het ook de schande van Aken eigenlijk aan de brutale officieren van het oude systeem dankt."

De mededeling van de Vorwärts is volkomen juist, zegt het joodse correspondentiebureau in Den Haag. De zionistische organisatie heeft herhaaldelijk bij de overheden en de Rijksdag tegen dit Duitse bevel krachtig maar zonder gevolg geprotesteerd. De publicatie van dit bevel werd door de censuur verboden. Dergelijke bevelen werden ook nog in andere steden zoals Charkow en Oeman in de Oekraïne afgekondigd.

De Belgische koninklijke familie te Parijs.

Aan een Frans draadloos bericht omtrent de aankomst van de koning en de koningin der Belgen met de Belgische kroonprins te Parijs ontlenen wij, dat de ontvangst er allerhartelijkst geweest is. President Poincaré en zijn vrouw waren met Clemenceau en tal van andere autoriteiten aan het station om de Belgische gasten af te halen en de bevolking van Parijs heeft hen een grootse ovatie gebracht.

Op audientie - Bij minister Anseele (KVdW).

Brussel, 27 november.

Ik had bij mezelf gezegd dat het nog zo kwaad niet zou zijn, aan onze nieuwe ministers eens te gaan vragen hoe zij zich de uitoefening van hun ambt voorstelden. Een vraag die, ik geef het toe, nogal vaag klinkt, maar die juist daardoor diepere perspectieven, ruimere uitzichten of inzichten scheppen kon; sluiers opheffen zou - wie weet? - op ambities die, hoe ook den lande ten goede, misschien anders verborgen zouden blijven. Daar zijn vooral drie ministeries, waarvan onmiddellijk enorm veel zal worden gevergd, al zullen zij juist de grondigste hervormingen moeten ondergaan. Twee daarvan zijn zo goed als nieuw, hoewel in België en in Havre voorbereid: het ministerie van bevoorrading en dat van economische zaken. Het

derde, dat van openbare werken, staat vóór de feitelijke heropbouw van het ganse land. Het zijn deze drie ministeries die voor het ogenblik het meeste belang opleveren. Maar zou het niet juist daar zijn, en om de opgegeven reden, dat de gevoeligste blauwe scheen te verwachten was?

Ik brak trouwens met een traditie: niet meer dan hun ambtgenoten in andere landen, hadden de vooroorlogse Belgische ministers de gewoonte, hun geheimste gedachten ter openbaarmaking aan journalisten toe te vertrouwen, - tenzij geheel uit eigen beweging en ... als ze er belang bij hadden. En nu koester ik geenszins de ijdelheid, te menen dat mijn proza het eigenbelang van een minister dienen, of zelfs strelen kan; terwijl ik onze nieuwe meesters waarlijk al te goed ken, om te weten dat alle eigenbelang hun vreemd is. Hoe ware dit mogelijk, overigens, in ogenblikken als wij tegenwoordig beleven?: er zal heel hard gewerkt moeten worden, en dat werk zal ongetwijfeld lonend, maar daarom nog niet noodzakelijk dankbaar zijn; het zal een grote loochening vergen, en egoïsme dat te rijmen is met zulke zelfverloochening is van een te hoge orde, dan dat het lof zou afbedelen of zelf uitlokken. Het interview dat ik wilde uitlokken zou dus alleen aan mijn lezers ten goede komen: het was misschien een reden om juist naar de overlevering te verwijzen en - ervoor te bedanken.

De tijden zijn echter terdege veranderd, en ten bewijze: van één onzer ministers kreeg ik reeds antwoord op mijn smeekbrief; de minder dan ooit gewenste indringer werd tot een audiëntie toegelaten; op de meest charmante wijze der wereld werd hem geschreven dat men waarlijk nog niets mede te delen had - de minister was pas sedert vier dagen geïnstalleerd, - maar "à la guerre comme à la guerre", klonk de vriendelijke uitnodiging: ik moest maar eens binnenlopen. En ik ben binnengelopen, en ik heb verbaasd gestaan over wat in die vier dagen reeds was bereikt.

Die verbluffende minister was dan ook Edward Anseele, wat de verbazing voor een goed deel verminderen kan. Van hem immers is aan werkzaamheid alles te verwachten, en men wist heel goed wat men deed toen men hem de openbare werken toevertrouwde. Vijf, zes maal al ben ik hier een lofrede op hem begonnen, met een ijver, die hoe groot ook, het nooit bij de zijne halen kon. Telkens is mij dan ook de pen uit de hand gevallen: het is onbegonnen werk, een carrière als de zijne in een dagbladartikel te schetsen. Voor zulke carrière, voor de drijfveren, die er de grond van zijn, voor het doel dat zij nastreeft, kan men afkeer hebben; het mom dat de socialistische leider voordoet om dat doel te bereiken, kan weerzin wekken: dat heel de personaliteit echter op zeldzame wijze imponeert, wie zou het durven loochenen. In een tijd van zenuwmoetheid als de tijd vóór de oorlog deed de werkkraft van een Anseele aan als een uitdaging, voor veler pessimisme waarlijk al te brutaal; nu dat zenuwmoetheid geenszins geweken is - hoe zou ze, na vijftig maand leven als wat ons beschoren was? -, maar waar ze ons eindelijk als een ziekte voorkomt waar absoluut genezing voor te zoeken is, nu dat wij ons pessimisme als een ontarding gaan inzien, nu is die energie een voorbeeld en, wie weet?, misschien een remedie. Dit werd mij zeer duidelijk toen ik, met een minimum van ceremonieel, bij zijne excellentie werd geïntroduceerd.

“Het is hier een rommel”, zegde Anseele, en dat wist ik al. Het gebouw der openbare werken werd door de Duitse Zivilverwaltung al de tijd van de oorlog bewoond, al de burelen hebben hogere ambtenaren geherbergd tot op de laatste dag toe; tot op de meest ultieme ogenblikken hebben de heren er gewerkt. Het belet niet dat zij de lokalen in zulke toestand hebben achtergelaten, dat het de Belgen onmogelijk was, er zich te installeren. De schoonmaak zal misschien weken innemen; de openbare werken beginnen dan maar met algemeen verlof voor heel het personeel.

Behalve dan voor de minister en een vijftal hoofdingenieurs, met dewelke ik hem in drukke conferentie vind.

- "Want," zegt hij mij schalks, "ik ben niet meer dan een letterzettertje, dan het typograafje, dat ik was in mijn verre jeugd.

Ik bedoel dat ik, als toen, niet meer bezit dan goede intenties en goede wil, met veel werkkraft daarbij. Ik heb mij dan ook maar onmiddellijk aan het werk gezet, en heb daar van meet af een dubbele vreugde aan te danken. Mijn ingenieurs hadden op mij niet gewacht om uit eigen beweging rapport op te maken over al hetgeen ons hier aan werk te wachten stond. En ten tweede: mijn vriend Coppieters, de senator en grote aannemer, die ge kent, heeft zich met zijn uitgebreide ervaring en diepgaande vakkennis te mijner beschikking gesteld, en daar ben ik hem zeer dankbaar voor. Want, zelfs zonder ambtenaren, kunnen wij van nu af aan prachtig vooruit, en ik smaak het genoeg, al heel wat bereikt te hebben.

"Zo, bijvoorbeeld, te Antwerpen. Van heden af is de haven toegankelijk. Zij heeft een diepte van tweeëndertig voet bij hoog tij, van twintig voet bij laag water. De haastigste baggerwerkers zijn volop aan de gang: de Schelde is weer eindelijk bevaarbaar en het land zal daar weldra de vruchten van genieten.

Te Oostende is Engeland ons prachtig ter hulp gekomen; reeds bezit ik een in alle onderdelen volledig rapport over de aldaar uit te voeren werken; men heeft er niet op gewacht om die werken uit te voeren. De "Vindictive" is vlot; de haven is niet meer geblokkeerd; men werkt er met koortsige spoed; ik hoop, dat ze weldra te gebruiken zal zijn. - Wat Zeebrugge betreft, onderhandelingen zijn zonder verwijl aangeknoopt met de maatschappij aan dewelke de havenexploitatie is toevertrouwd. Ook hier zal met bekwame spoed worden geageerd.

Ook voor Gent zijn de nodige maatregelen getroffen. Het zeekanaal naar Terneuzen verkeert in bedenkelijke toestand. Drie der grote bruggen over dat kanaal zijn kapot; vóór Langerbrugge, benoorden Gent, heeft men twee torpedojagers tot zinken gebracht. Maar ook hier laat men zich niet tot rust verleiden: men heeft krachtadig de handen uit de mouwen gestoken, en ik hoop, dat ook langs deze weg het vervoer weer spoedig in orde komt.

Tussen Gent en Doornik heeft de Schelde enorm veel geleden; alles is er systematisch verwoest. De Nederschelde heeft minder geleden. De Dender echter nogal veel: zij is voor een goed deel onbevaarbaar geworden. Naar het Maasgebied zijn gedelegeerden gestuurd: zodra ik nieuws heb, zal men ook daar aan het werk gaan. Zoals ik u zei, hebben mijn ingenieurs dit werk op eigen initiatief voorbereid: zij hebben er goede diensten door bewezen ...

Ge ziet, dat we niet slapen. Ik heb trouwens het nodige gedaan om aan de werklui ijver en moed terug te schenken: nieuwe toestanden eisen nieuwe lonen, en in die zin heb ik de nodige bevelen uitgedeeld. Ik heb anderdeels de gedeputeerde staten van Luik, Henegouwen en Brabant gehoord over de lastenkohieren en de nijverheidsgestichten verzocht om grote, snelle en goede productie.”

En minister Anseele wrijft lachend in zijn handen: hij, die niet gauw tevreden is, vindt dat hij zijn tijd vooralsnog niet verloren heeft.

En inderdaad: hij is pas op 23 november in functie getreden en wij schrijven 27 november.

Wat zal het zijn, als hij over de nodige ambtenaren beschikken zal?